

استتیک و ناخرسندی‌هایش

ژاک رانسییر

ترجمه فرهاد اکبرزاده

Aesthetics and Its Discontents

Jacques Rancière

انستیتوت و ناخوسندی هایش

ژاک رانسییر

ترجمه فرهاد اکبرزاده

ویرایش: غلامحسین دهقانی

آماده‌سازی: عیوبه دلجو

چاپ و لیتوگرافی: آرمان پیشرو کیان

چاپ اول: تابستان ۱۳۹۳

۱۰۰۰ نسخه

۹۰۰۰ تومان

این کتاب به کتابخانه امید صبا به چاپ رسیده است.
همه حقوق نشر این اثر انحصاراً برای ناشر محفوظ است.

این اثر از سوی ناشر به صورت چاپ و نشر در دسترس قرار گرفته است.
(این انتشارات تخصصی در زمینه نشر رشد آموزش فعالیت داشته است)

تهران، میدان هفتم، خیابان کریم خان زند، شماره ۲۷

کد پستی: ۴۷۵۸۹۱۶

تلفن: ۸۳۳۱۰۰

تصویر روی جلد مربوط به beetrunk اثر Jacques Riviere است

برشنامه : رانسییر، ژاک، ۱۹۹۴ م.

Ranciere, Jacques

عنوان و نام پدیدآور : انستیتوت و ناخوسندی هایش / ژاک رانسییر؛ ترجمه فرهاد اکبرزاده

مختصات نشر : تهران، انتشارات امید صبا، ۱۳۹۳.

مختصات ظاهری : ۱۷۲ ص.

فروست : مطالعات زیباییشناسی؛ ۴.

شابک : 978-4966269-34-4

وضعیت فهرست‌نویسی : قیفاً

عنوان اصلی : Malaise dans l'esthetique, c2009

یادداشت : کتاب، حاشیه از متن انگلیسی با عنوان "Aesthetics and its discontents"

یادداشت : به فارسی برگردانده شده است.

موضوع : زیبایی‌شناسی -- مقاله‌ها و خطابه‌ها

موضوع : اکبرزاده، فرهاد، ۱۳۵۵ -- مترجم

رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۳ الف۵۲:۲ N۶۷

رده‌بندی دیویی : ۷۰۶/۱۷

شماره کتابشناسی ملی : ۳۲۸۶۲۸۶

۹	پیش گفتار مترجم
۱۵	مقدمه مترجم انگلیسی
۱۷	مقدمه
۳۵	سیاست استتیک
۳۷	استتیک به مثابه سیاست
۶۹	مسائل و دگرگونی‌های هنر استاد
۸۷	خلاف آمده‌های مدرنیسم
۸۹	نااستیک آلن بدیو: پیچش‌های مدرنیسم
۱۱۹	لیوتار و استتیک امر والا: مقابله‌خوانی کانت
۱۳۹	گردش اخلاقی استتیک و سیاست
۱۴۱	گردش اخلاقی استتیک و سیاست
۱۶۷	نمایه

پیش‌گفتار مترجم فارسی

بازاندیشی استتیک به مثابه ابداع اشکال نوینی از زندگی.

ژاک رانسیر - سیاست استتیک: توزیع امر محسوس

توجه و اقبال عمومی فلسفی زبان‌ها به نوشته‌های ژاک رانسیر تقریباً به همین یک دهه اخیر محدود می‌شود. با این حال، ترجمه بی‌درپی آثار و نوشته‌شدن چندین کتاب لاتین به فارسی در باره او، که دهه هشتم زندگی خود را می‌گذراند، حاکی از نفوذ و ریشه‌ای بودن نظریات این فیلسوف زنده فرانسوی است. رانسیر چند دهه اخیر حیات فکری‌اش را به در انداختن طرحی نظری معطوف داشته که هم به بندگی بدیع و بکری از برخی مقولات به دست می‌دهد؛ طرحی که با پرسش گرفتن اصل بدیعی «برابری» به بازاندیشی نسبت میان سیاست و استتیک می‌پردازد.

استتیک نزد رانسیر معادل علم یا رشته‌ای نیست که هنر را از زیبا می‌پردازد، و ترجمه‌اش به زیبایی‌شناسی نمی‌تواند چندان دقیق باشد، بلکه این مفهوم در معنای کانتی‌اش، یعنی اشکال حسیت، گرفته می‌شود. در نگاه او، استتیک تعیین‌کننده شیوه‌ای از اندیشه است که در نسبتی اسباب هنر تکوین می‌یابد و با نهایش آن‌ها، به عنوان اسباب تفکر، مرتبط است. بنیادی‌تر از این، استتیک رژیم خاص تاریخی تفکر درباره هنر و ایده اندیشه‌ای است که مطابق آن، اسباب هنر اسباب اندیشه‌اند. به بیان دیگر، «استتیک» نام تازه‌ای برای قلمرو «هنر» نیست، بلکه صورت‌بندی خاصی

از این قلمرو است؛ سرفصل تازه‌ای نیست که بتوان زیر آن هر چیز را که پیش‌تر زیر مفهوم عام بوطیقا قرار می‌گرفت گرد هم آورد. استتیک حاکی از تغییر رژیم تفکر درباره هنر است. این رژیم نو محیطی را فراهم می‌آورد که در آن ایده‌های خاصی از اندیشه شکل می‌گیرند. رانسیر تصریح می‌کند که، فقط در زمینه رمانتیسم و ایده‌آلیسم پساکانتی، در نوشته‌های شلینگ، برادران شلگل و هگل است که استتیک در معنای زیبایی‌شناسی به کار گرفته شده و تعیین‌کننده مرزهای اندیشه هنر است، حتی در آن زمینه نیز شما به کارآمدی این اصطلاح اشاره شده است. تعبیر مشهور رانسیر، هنر توزیع امر محسوس^۱، اشتراك میان دو ترم سیاست و استتیک را نزد وی تمایز می‌دهد اما برای درك این عبارت باید به تعریف سیاست نزد او نیرت به دلالت. در نظر رانسیر، همچنان‌که در این کتاب نیز آمده، «سیاست محدود به اشتراك است یا مبارزه برای آن نیست، بلکه پیکربندی فضایی مخصوص و جهت‌یابی عرصه خاصی از تجربه و ابره‌هایی است که همگانی و مربوط به عموم مشترك فرض شده‌اند؛ سوژه‌های به‌رسمیت شناخته‌شده‌ای که در به تعین این ابره‌ها و پیش‌کشیدن بحث‌هایی در موردشان‌اند.» همان‌طور که می‌توان دید، سیاست و استتیک در صورت‌بندی منحصر به فردی نزد رانسیر در برابر «توزیع امر محسوس» خلاصه می‌شود، که طرح و تقسیم‌بندی تصمیم‌گیری درباره شکل تازه‌ای از فضای مشترك و نسبت‌های میان آن‌ها را در بر می‌گیرد. رانسیر در خوانش امور همواره، با پیش‌فرض قرارداددن مساوی برای میان موضوعات، طرحی را پی می‌گیرد که به دموکراسی رادیکال منتهی می‌شود. به باور او، هر بار که مسئله برابری فعال مطرح شود، که در بطن آن نوعی نارضایتی از تقسیم و صورت‌بندی موجود امور یا انتظامی‌گری^۲ را به همراه دارد، پیکربندی امر مشترك با بازتوزیع نسبت میان جایگاه‌ها و سوژه‌ها دگرگون می‌شود. از این‌رو، توجه به بسامد و پژواك فراوان کلمه

بین/ میان^۱ در نوشتار رانسیر می‌تواند توجه به اندیشه متفکری باشد که همواره با مفهوم محوری عدم توافق^۲ به پیکربندی فضایی مشترك اندیشیده است، چراکه برای او ضرورت تعیین حدود و تعریف مرزها همواره ضرورت اخلاقی بوده است.

اما آنچه به این کتاب و مباحث مطرح در آن بازمی‌گردد، اشاره به خرسندیای معطوف به رویکرد استیکی است. از سویی، این ناخرسندی به این اعتراض کم‌وبیش متداول محافل هنری بازمی‌گردد که فلسفه یا نوع خاص از آن یعنی استیک، معنای اثر هنری را دستاویز قرار داده؛ و از سویی دیگر این خرسندی در متونی لانه دارد که فرض برابری بین دو حس را در قضاوت با طیفه لباس اجتماعی قرار می‌دهند و رد می‌کنند، که کتاب غایب^۳ اثر پیر بوریو، نمونه‌ای از صورت‌بندی مورد اخیر است.

خط سیر رانسیر در این کتاب ساده و سراسر نیست. این کتاب مجموعه‌ای از پنج سخنرانی است که در مکان‌های مختلف بین سال‌های ۱۹۹۵ تا ۲۰۰۴ ایراد شده‌اند. رانسیر مقدمه نسبتاً جامع کتاب به رئوس و ربط مباحث مطرح شده می‌پردازد و محدودی‌های شاپیش هر نوع توضیح اضافه در مورد چیستی و کیفیت این مواضع را بر می‌ریزی می‌سازد.

از سویی، نام کتاب تلویحاً یادآور متن مشهوری است که ویل با عنوان *مقدم و ناخرسندی‌هایش*^۴ این شباهت در نام چندین هم‌صد است. اگر اجازه داشته باشیم مفهوم استیک را در سایه نوعی تفکر فکری درك کنیم و به این فرض میدان دهیم که هر اثر هنری فسق نسبت به موجود میان مناسب و نامناسب است و می‌تواند چون نویدی از اجزای موعود درك شود، پس بازنویسی تاریخ هنر به شیوه‌ای که فهم هنر را به فهمی سیاسی، معرفت‌شناختی و اجتماعی از وجود مرتبط سازد، همواره

1. between

2. disagreement

3. Pierre Bourdieu, *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*4. Sigmund Freud, *Civilization and its Discontents*, trans. James Strachey New York: Norton, 1961.

در کنار دغدغه اصلی رانسیر یعنی طرح موضوع برابری قرار می گیرد که نشان دهنده دیدگاه کاملاً متفاوت او با یک تاریخ نگار هنر یا فیلسوف تکنولوژی است. از سوی دیگر، شاید بتوان نوشتار رانسیر را همچون پادزهری بر آن آشفتگی مغموم و شیدایی مُنفعَل پست مدرن برشمرد که برای او چیزی نیست جز اقراری دلزده به ناهمخوانی پارادایم مدرنیسم با توجه به واقعیت آمیزه های استتیک. توجه به این امر که تقابل ساده انگارانه میان مدرن و پست مدرن ما را از درک دگرگونی های وضعیت موجود و بحران های بازمی دارد، می تواند تأکیدی باشد بر لزوم بازگشت به برخی مفاهیم و تعریف دوباره رویه های استقرار و عمل آن ها. به باور رانسیر، عمل هنر «نوعی از ساختن و انجام دادن است که در توزیع شیوه های عام ساختن و انجام دادن مداخله می کند». بنابراین، بازتعریف مفاهیم پیرامون آن می تواند به منظور ابهام زدایی از برخی مسائل بنیادین، دست کم به نوعی برون رفت از آگاهی کاذب گاه نامربوط از اصطلاحات و مفاهیمی که باید که با رویکردهای تکثرمدارانه به دست دادن هر نوع تعریف انضمامی از امر را ناممکن می پندارد. از جمله این مراکز ابهام تعریف مدرنیته هنر، خودآیینی و دگرآیینی اثر و نسبت آن با چیزی است که مرز قابل تشخیص میان هنر و زندگی را تعریف می کند، یعنی آنچه سبب ابهام در برداشت های موجود در هنر سیاست و سیاست هنر شده و می تواند ذیل مباحث مرتبط با خودآیینی و دگرآیینی سامان یابد.

در ترجمه کتاب، سعی شده تا حد امکان به ارجاع مستقیم متن در پانویست ها پرداخته شود. با این حال از برخی موارد نیز صرفاً به شکل اشاره ای عبور شده که بررسی مبسوط ترشان مستلزم پی گیری و کاوش خواننده است.

در این جا شایسته است قدردان دوستان باشم که لطف شان در ترجمه و انتشار این کتاب همراهم بود. در این میان، کمک و راهنمایی دوست بزرگوارم امیر هوشنگ افتخاری راد بسیار راه گشا بود و از این رو خود

را مدیون مهر و یاری او می‌دانم. لطف و توجه خانم زهرا قیاسی، مدیر نشر امید صبا که عملاً امکان مادی این کتاب را فراهم ساخت، موجب دلگرمی و سزاوار قدردانی است. و در پایان بر خود می‌دانم از زحمات دوست عزیزم، غلامحسین دهقانی، در بازخوانی و ویرایش فارسی متن تشکر کنم. لطف او تعریف تازه‌ای بود از مهربانی بی‌چشم‌داشت. از او بیار آموختم و خود را مدیون زحماتش می‌دانم.

ف. ا.

دی‌ماه ۱۳۹۱